השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבע הוו. וימות החמה שס"ה ח"כ מיכא חד יומא דלית ליה רשומא למשטן דהייו יוה"כ: **שתי עיניים ושתי אוזניים.** שבתחלה המליכו הקב"ה על אברין שהם ברשותו ליהר מעביריה אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי' על אלו שלא יסתכל ולא ישמע מי אם דבר מצוה: **רגש הגוייה.** שנמול: **מעשרה שליטים.** שולטים באדם ברוב מעשי האדם נעשין על ידיהם: **ומלכי זדק.** הוא שם בן נח: **לפיכך הוליאה מאברהם.** ואע"פ שאברהם מזרעו של שם לא זכה בכהונה ממחת שם אלא מחמת עצמו והייהו דאמרינן הוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה ממחתו משה"ר נעלה מכל שאר זרעו של שם ומתנה לאברהם: **גאם ה' לאדני.** דוד הוא דקאמר דגאם ה' היה לאדני דהייהו אברהם שב לימיני שהכניתו במלחמת ארבעה מלכים שיבא לימין השם כלומר שיהא כעזרו לשית אויביו הדום רגליו וכתיב בההוא מזמור אתה כהן לעולם:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. שהמודר הנאה אסור לעבור דרך חצרו ומודר ממנו מאכל שרי: **וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש.** דשרו במודר מאכל כל שאין משכירין כיולא בהם כדמפרש ואזיל [נב.] ובמודר הנאה אסור: **לא ישאילנו נפה וכברה ריחיים וסנור.** איצטריך למיתני הני כי היכי דלא תיסק אדעתין דכי אמר דכלים שעושין בהם אוכל נפש אסורי נמי במודר מאכל ה"מ קדרה שמבשלין בה א"נ שפוד שצולין בו בשר אבל הני גורם דגורם ניהו ולישרו במודר מאכל קמ"ל: **אבל משאילו אלונ וטליים נומים ועבעות.** דגמ'[1] שקלי וטרי אי אשמועינן רבותא בהני או לא אלא דתניהו אגב ריש: **גמ' מאן תנא.** דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל: **אמר' ויתור.** מה שדרכן של מוכרים לוותר לנוקמין שמוסיפין להם כשלוקחין פירות אחד או שנים אפילו אותו ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דהוי זגינא דרמי על אפיה הלכך דריסת הרגל אסור אע"ג דלא קפדי כה אינשי

בעבירה ואינן יכולין לעמוד על הדבר ומרוב מסרם בידו כדכתיב (ש"א כ) רבני מפדיו יאמור כשאדם מתגבר על יצרו סוף שהקב"ה מוסרו בידו: זה יצר הרע. כדכתיב מלך זקן וכסיל: אש בטבן וחכם זה יצה"ט. כדכתיב טוב ילד מסכן וחכם וחכו יע"ש שהוא ילד כשנים כנגד יצה"ר שהוא פחות ממנו י"ג שנה ומכמתו כזיב שאין האבנים נשמעין לו: **נאם ה' לאדני.** מלוני הוא אברהם אביו שקראו [לאשין] להקב"ה אדון כדאיתא בברכות (דף ז:)

לעמן אדני לעמן אברהם שקראו אדון: הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' **אלא** דריסת הרגל. לעבור דרך חצרו לא להשאיל כלים שאין עושין בהן אוכל נפש שמותרין במודר המינו מאכל ואסור במודר המינו הנאה: **נפה וכברה רחים וחנור.** שמתקנין בהן אוכל נפש ואיצטריך לאשמועינן כלים הללו דלא תימא דוקא קדרה ושפוד שבאוכל עומד בתוכו לאכילה אבל הני גורם דגורם מיקרו קמ"ל דה"ה כתיים וחנור: **אבל משאיל לו חלוק וכו'.** מילתא דפסיקא נקט: **גמ' מאן תנא.** דמתמיה במודר הנאה לאסור אף דריסת הרגל: **אמר' ויתור אסור** בבודר הנאה. מה שדרך אדם לוותר מטלו ואינו מקפיד עליו כגון החנווני אמר שנתן לו אדם ברגלין ליתן בפונדיון הוא רגיל להוסיף מטלו כדי להרגילו לבא אצלו אותו ויתור אסור במודר הנאה כיון שהוא מוותר אלו אבל שיה כשיה מוותר דהייהו זגינא דרמי על אפיה וכיון דמחמיר בולי האי הלכך אפי' דריסת הרגל אסור דרך להקפיד עליו אסור במודר:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים: **גמ'** מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא ר' אליעזר אומר אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו כו': **והא**

עם"ד ימים אים ליה(ב) **וכו'.** וימי השנה שס"ה ימים: **המליכו.** השליטו: **אלו הן שתי עיניים.** דלאחר שנמל היה שלם בכל אבריו: **רגש הגוייה.** הוא אבר: **מעשרה שליטים.** שהן מועילין לגוף יותר מעשרה שליטים ואלו הן כו': **הוליאה.** לכהונה: **על דיבורו של מלכי זדק.** ניטלה ממנו הכהונה:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה מחבירו. שאבירו הדיבו אלא יהנה ממנו בשום ענין: **למודר ממנו מאכל.** אלא הדיבו אלא הנאת מאכל: **אלא דריסת הרגל.** לעבור בחצרו ולקצר דרכו: **וכלים**(ג). **והשאמש בכלים של מדיר שאין עושין בהם מאכל. דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל דהיינו הנאה שמקצר דרכו והשאמש בכלינו אבל מודר ממנו מאכל מותר בשאמש בכלים לפי שזה לא הדיר ממנו אלא מאכל: גמ' מאן תנא.** דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל וכלים וכו' אע"ג דלא מיתסר הנאה: **רבי אליעזר היא דאמר אפילו ויתור כו'.** ויתור זהו כגון שלקח מדה של תפוחים כפרוטה ולאחר שמדד לו המדה מוסיף לו שתים או שלשה וזהו דרך של חנווני להוסיף על המדות משלהן הואיל ובלא תנאי נותן לו לא מיתסר כמקח אלא כמתנה ואליבא דרבי אליעזר אסור המודר בחותו הויתור של מדידת פירות הבא נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויא הנאה גמורה אסור: **והא**

השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה ואמר [6]רמי בר אבא כתיב אברם וכתיב אברהם בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה אברים ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה ואמר [7]רמי בר אבא מאי דכתי' [1]עיר קטנה ואנשים וגו' עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו אברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצ"ט [2]החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים מעשרה שליטים [8] שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר [3]והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר [4]ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אמר לו אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת [5]קונו מיד נתנה לאברהם שנאמר [5]נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך ובתריה כתיב [6]נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דיבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין [7]בין [8]המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים: **גמ'** מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא [9]ר' אליעזר אומר [2]אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו כו': **והא**

פירות אחד או שנים אפילו אותו ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דהוי זגינא דרמי על אפיה הלכך דריסת הרגל אסור אע"ג דלא קפדי כה אינשי

ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועיניים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה אבל הכא לא קאמיר לב דהא כתיב (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית ועדר על המילה אלמא קודם המילה היה כבר לבו שלם לשמים: **להוציא** בהונה מסם. תימה לאברהם נמי היה מזרעו של שם ר"ל דמקל בניו של שם קאמר ולבסוף ניטל משאר בניו וניתנה לאברהם לבדו א"ר י"ל לפי שלא היה כבוד בכל בניו ולא היה לו לירם הכהונה מן הדין אלא דוקא הבכור: הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' **אלא** דריסת הרגל. מתקום דלא קפדי אינשי כגון בקשה בימות החמה: **ולא ישאילנו** נפה וכברה. אבל לא נקט מחמת ופיטפוט שלא ישאילנו דהא פשיטא שלא ישאיל דהשאה המכיחה לידי מאכל הוא אלא אפי' נפה וכברה שאינו יכול לאכול אחר תיקון זה ככלי זה אלא צריך תיקון אחר אפייה וכישול אע"פ אסור לשאול לו נפה: **מקום** שמשכירים אסור. דהשיב הנאת מאכל ממה שנהנה הבוכר ולאחי לקנות מן המעות מאכל: **פני ר"א היא.** ומיירי בנקבה בימות החמה דלא קפדי כדפרישית וא"ת ולוקמה הכא בחצר דקפדי וכ"ע ור"ל דפ"כ הוה ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאכל: **אמר'** ויתור. שמוותר לו כדרך המוכרין ומתני' דלעיל דמוכר כפפות ולוקח ביותר מפתבת לאחי כר"א:

תוספות

שתי עיניים וב' אוזנים וראש הגוייה. דאם תאבר שמעון ושמע וראה ושלט בעיניו ואזניו שהמלות מפקחות את העינים ומאזנים כדכתיב (דברים כט)

מסורת הש"ס

א) א ב מד' פרק ו מהל' נדרים הלכה ג סמג לאוין רמב עוש"ע רי"ד סימן רכז סעיף ח:

מוסף רש"י

וסבב אותה זה יצר הרע. שכל אחריו מרגישים בו (קהלת ט יד). **אתה** בהן לעולם. ממך תצא הכהונה והמלכות לחיות בגוף יוקשים אם שם אחי אחיך הכהונה והמלכות שניתנו לו (תהלים קי ד).

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה. מודר הנאה ממודר מאכל (מגילה ח.). **אלא** דריסת הרגל. שהמודר הנאה אסור לילכם לביתו והמודר מאכל מותר, וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. מותר להשאיל למודר מאכל, ודוקא במקום שאין משכירין כיולא בהן אבל במקום שמשכירין כיולא בהן תנן בהניח (לקמן נב.) דאסור, דכל הנאה שאם לא הכנסתו זה היה מחסר בה פרוטה, הנאת מאכל היא, שהרי רוצה לוקח פרוטה לקנות בה מאכל (מגילה ח.). **ויתור אסור** במודר הנאה. דכר שהיה מוותר לכל אדם ואינו מקפיד עליו (שם) כגון בעה"ב המודר הנאה מתנני ושלח לו בעה"ב פרוטה לתנוני לקנות ממנו מלח תנוחים בפרוטה, והוסיף לו תנוני אחת יתירה לו שתים, אסור בעה"ב בחותו ויתור הוא, ואע"פ שלאחר לוקחים נמי הוסיף כמו כן, ומיהו רבנן אמרו דמ"מ בכגיל המקח הוא מוסיף לזה על החשבון הקנוב לפרוטה, שאילו לא היה ליקח ממנו בדמים לא היה נותן לו תנוני לבעה"ב כלום (דשב"ם ב"ב ז:).

תוספות

שתי עיניים וב' אוזנים וראש הגוייה. דאם תאבר שמעון ושמע וראה ושלט בעיניו ואזניו שהמלות מפקחות את העינים ומאזנים כדכתיב (דברים כט)

מסורת הש"ס

ב) [ל"ל רבי אמר וכ"ה בע"י], **ג)** [ל"ל רבי אמי וכ"ה בע"י], **ד)** [בע"י הגי' לגרסת רבי לפיכך הוליאה מאברהם וכו'], **ה)** מגילה ח., **ו)** [מגילה שם כ"ב מ: לקמן נב. מה:], **ז)** [לקמן נב.].

תורה אור השלם

1. (יד) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ וּבָנָה עָלֶיהָ מְצֻדִּים גְּדֹלִים: (טו) וּמְצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא: קהלת ט יד-טו

2. הַחָכְמָה תָּעֹז לַחָכָם מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בָּעִיר: קהלת ז יט

3. וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן:

בראשית יד יח

4. וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: בראשית יד יט

5. לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְיָ לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אֲשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ: תהלים קי א

6. נִשְׁבַּע יְיָ וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק: תהלים קי ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשרה שליטים אלו הן שתי עיניים: **(ב)** רש"י ד"ה שס"ד ימים: אים ליה רשות לקטו"ג וימי השנה שס"ה ימים וביומ"כ ליה ליה רשות הס"ד: **(ג)** רש"י ד"ה וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש ולהשתמש בכלים:

פירוש הרא"ש

השטן בחושבניה שס"ד הוי. וימות החמה שס"ה ר"מ שכל השנה יש לו רשות לקטרג מן מיום אחד והיינו יוה"כ: **שתי עיניים ושתי אוזנים וראש הגוייה.** יהם אברים המפרפרים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com